לאפוקי מדרבי יוסי דמתני׳: במקום שאין חכם. הא יש חכם הוא לבדו מתירו: כגון מאן. הוי אותו חכם: מכלל דאני אני לא דהו בתמיה. כלומר אפי׳ עמי הארץ השנים ועמי הארץ היאך לאיין להלטרף יפ: דמסברי להו. טעמי הלכות נדרים וסברי ואותו חכם ילמד את השנים: מהו דתימא. הא קיימא לן במסכת גיטין (דף סז.) רבי יוסי נימוקו עמו ותיהוי הלכתא כוותיה: נימוקו. טעמו. שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה: תפשוט מהא. דאמר רב חננאל משמיה דרב אין הלכה כר׳ יוסי תפשוט דהך קמייתא דאמר רב יהודה לעיל [לו:] ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ג׳ מתירין את הבכור תפשוט משמיה דשמואל איתמר דאי משמיה דרב תרתי למה לי תרתי למה ליה למימר לרב תרתי זימני דשלשה מתירין את הבכור ואין הלכה כר׳ יוסי: מתני׳ השוחט את הבכור. ומכר מבשרו: ונודע שלא הרשהו. לחכם: מה שאכלו. הלוקחים אכלו: ויחזיר להם הדמים. משום קנס דאיסור יג ספק הוי: הבשר יקבר. דבכור תם אסור בהנאה: מברהו. הלוקחים לעובדי כוכבים הואיל ולא גרם להו איסורא ישלמו לו דמי בשר טריפה בזול והוא יחזיר להם המותר: גמ׳ קא. מואסת כמו ואקוץ בם (ויקרא כ): יחזיר להם כל הדמים. דכל מה שאכלו אינו נהנה להם משעה שנודע להם: יגכה. והוא יטול ט קלת יז בתמיה: ולימא ליה. ישראל לכהן שמכר מה אפסדתך הלא אם היה הבשר בידך היה טעון קבורה שהרי תם שחטתו: כגון דזכין ליה. כהן השוחט מקום המוס לישראל: דאמר ליה. כהן אם היה בידי הוה מחזיגא ליה כמו שהוא שחוט: רר׳ יהודה. דאמרינן בפרק עד כמה (לעיל כח.) השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו רבי יהודה מתיר: עבנים. אמאי יטול קלת לימא כ ליה מוכר לגוקח אי לאו דאכלתהו הוה מתקנגא להו: יין נסך. אמאי יטול קלת [ומשני] כגון דלא זכין ליה יין נסך גופיה אלא עירבו עם יין כשר ומכרן כ לימא ליה אי הדרתיה ניהלי הוה מזביגנא ליה לעובדי כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו:

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין

על אלו מומין. החסחום. תנוך האוזן שקורין טנדרי״ן: אבל לא מן העור. דהדר בריא ולא הוי מומא. והאי עור היינו אליה רכה של אוזן: פגימה אינה בלא חסרון אבל סדק משמע נמי בלא חסרון: נפרכת. כשממשמשין בה: גמ׳ ואמאי פסח ועור כתיב. שישחוט בכור עליהן ומידי אחרינא לא דכתיב וכי יהיה בו מום פסח ועור וסמיך ליה בשעריך תאכלנו דהיינו בלא הקרבה: ומשני כתיב נמי כי יהיה בו מום. דמשמע נמי מומין אחריני: ובטל נמי ממלאכתו. כגון פסח בטל מהילוך ועור בטל מרלייה: אלמה תנן נפגמה אזנו. הוי מום הא אינה בטילה משמיעה: ריבויא היא. דכתיב כל ולא דרשינן ליה בכלל ופרט: אי הכי. דריבויא הוא מומין שבסתר נשחוט נמי עלייהו: חוטין. יינלב״ש: חיצונות. שבאמצע הפה: שנפגמו. שחסרו מעט: שנגממו. שנחתכו בסכין ברוחבו ולא חיסרו אלא כעין סדק: הפנימיות. מונשליר״ש: מוס

לאפוקי מדרבי יוסי שלשה [6] מפירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי מדרבי יהודה דתניא הפרת נדרים בג׳ ר׳ יהודה אומר אחד מהם חכם במקום שאין חכם כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא ר׳ יהודה אומר אחד מהן חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא [7] דמסתברי ליה וסבר: רבי יוסי אומר אפילו יש שם כ״ג כו׳: אמר רב חננאל אמר רב אין הלכה כרבי יוסי פשיטא [8] יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא [9] נמוקו עמו קמ״ל תפשוט מהא דהך קמייתא משמיה דשמואל איתמר דאי משמיה דרב תרתי למה לי [10] חדא מכלל דחבירתה איתמר: מתני׳ [11] השוחט את הבכור [12] ונודע שלא הראהו מה שאכלו אכלו ויחזיר להם [13] הדמים ומה שלא אכלו הבשר יקבר ויחזיר [14] את הדמים וכן [15] השוחט את הפרה ומכרה ונודע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו ומה שלא אכלו הם יחזירו לו את הבשר והוא יחזיר להם את הדמים מכרוהו לעובד כוכבים או הטילוהו לכלבים ישלמו [16] דמי טרפה: גמ׳ ת״ר המוכר בשר לחבירו ונמצא בשר בכור פירות ונמצא טבלים יין ונמצא יין נסך מה שאכלו אכלו ויחזיר להם את הדמים ר׳ שמעון בן אלעזר אומר דברים שהנפש קצה בהן יחזיר להן את הדמים ושאין הנפש קצה בהם ינכה להם את הדמים ואלו הן דברים שהנפש קצה בהן גבילות וטריפות שקצים ורמשים ואלו הן דברים שאין הנפש קצה בהן בכורות טבלים ויין נסך בכור (6) [17] ולימא ליה מאי אפסדתך לא צריכא כגון דזבין ליה ממקום מומא דא״ל אי לאו [18] דאכלת הוה מחזינא ליה ושרי ניהליה [19] כרבי יהודה טבלים הוה מתקיננא להו ואכלנא להו יין נסך על ידי תערובת וכרשב״ג [20] דתנן יין נסך שנפל לבור כולו אסור בהנאה רבן שמעון בן גמליאל אומר [21] ימכר כולו לעובדי כוכבים חוץ מדמי יי״נ שבו:

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין

על אלו מומין שוחטין את הבכור [22] נפגמה אזנו מן [1] החסחום אבל לא (3) [2] העור נסדקה אעפ״י שלא חסרה ניקבה מלא כרשינה או שיבשה איזהו [3] יבשה כל שתנקב ואינה מוציאה טיפת דם ר׳ יוסי בן המשולם אומר יבשה שתהא נפרכת: גמ׳ אמאי [1] פסח ועור כתיב כתיב נמי כי יהיה בו מום ואימא כי יהיה בו מום כלל פסח או עור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט פסח ועור אין מידי אחרינא לא כל מום רע חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין ואימא מה הפרט מפורש מומין שבגלוי [4] ובוטל ממלאכתו ואינו חוזר אף כל מומין שבגלוי ובוטל ממלאכתו ואינו חוזר אלמה תנן נפגמה אזנו מן החסחום [5] ולא מן העור כל מום רע ריבויא הוא אי הכי מומין שבסתר נמי אלמה תנן [6] חוטין החיצונות שנפגמו [7] ושנגממו והפנימיות שנעקרו נעקרו

מפירין את הנדר. לישנא דקרא נקט אבל גבי חכם שייך לשון המלה וכן בהמוכר את הספינה (ב״ב דף עד.) גבי בת קול דקאמר ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי: רבי יהודה אומר אחד מהם חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסברי להו וסברי. כ״כ ברוב הספרים ויש ספרים דגרסי כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא [10] משמע מתוך לשון הקונט׳ שכך גריס וקשה היכי פריך עלה מכלל דהנך כל דהו לימא [11] לא אלא שפחותים מדרב נחמן ולא״ת לאידך גירסא נמי מנא ליה כל דהו דלמא מכלל דהנך פחותים ממומחה אבל כל דהו לא ול״ל דפשיטא ליה לחכם דר׳ יהודה לאו כחכם דלעיל דאיירי במומחה דאפי׳ רבי יהודה מודה דיחיד מומחה מתיר את הנדר [12] וכאן דלא איירי [13] במומחה מה שיעור [14] נותן לאיזה ומיהו קשה דא״כ מנא ליה לאתי לאפוקי מדרבי יהודה כיון דרבי יהודה לא איירי במומחה דלמא רבי חייא בר אבא [15] מודה דבעינן אחד מהם כחכם דר׳ יהודה ולחוק לומר דג׳ מפירין את הנדר משמע ליה שלשתן שוין: ויין נסך. אע״ג דבפ׳ ג׳ דהוריות (דף יא.) קאמר דקתמו הוי אפיקורוס ביין נסך כמו בגבילות מ״מ לא חשיב נפש קצה בו ועוד דהכא מסקינן על ידי תערובות:

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין

מן החסחום. לשון תנוך הוא כמו ראשי כנפים [2] והחסחין בפרק כיצד צולין (פסחים פד.) [3] ובדל האוזן מתרגם חסחום דאוזנא (עמוס ג): **מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין.** כה״ג דרשינן בפ״ק דקדושין (דף כד:) גבי שן ועין ולא״ת ומ״ט לא הוי הכא מומא כשנפלה שינו כיון דחשיב מוס שבגלוי ואינו חוזר לקמן בפרק מומין אלו (דף מד.) לא פסלינן ניטלו שיניו גבי אדם אלא משום מראית העין דאינו שוה בזרעו של אהרן מכלל דבבהמה כשר ואפי׳ גבי אדם לא מיפסל בשן אחד ודוקא בחוטין החיצונות שנפגמו ושנגממו ובפנימיות שנעקרו [4] יעליב״ש בלע״ז כדפירש בקונטרס קאמר בסמוך גבי בהמה דהוי מוס אבל ניטלו שיניה לא וי״ל דשאני גבי עבד דגלי קרא אבל הכא שכך דרך שהשיניה נופלות מחמת זקנה לא הוי כעין פסח ועור ומיהו לריך טעם אחר דה״נ עיניו מחמת זקנה ולא״ת מאי שנא דהכהו על אזנו וחרשו חשיב מוס התם [5] ועבד יולא לחירות דהוי מוס שבגלוי ואינו חוזר ולקמן בפרק [6] אלו מומין (דף מה:) תנן חרש שוטה (וקטן) פסולין באדם וכשרין בבהמה [7] באדם לא מיפסלי אלא משום דאינו שוה בזרעו של אהרן כדמפרש לקמן [8] ע״ב בין חרש בידי אדם לחרש בידי שמים וי״ל דגבי עבד גלי רחמנא דבדבר קל חשיב מוס לגאת בו לחירות [9] שמשתחרר בשינו: נעקרו

מן החסחום אבל לא העור. דהדר בריא ולא הוי מומא. והאי עור היינו אליה רכה של אוזן: פגימה אינה בלא חסרון אבל סדק משמע נמי בלא חסרון: נפרכת. כשממשמשין בה: **גמ׳ ואמאי פסח ועור כתיב.** שישחוט בכור עליהן ומידי אחרינא לא דכתיב וכי יהיה בו מום פסח ועור וסמיך ליה בשעריך תאכלנו דהיינו בלא הקרבה: ומשני כתיב נמי כי יהיה בו מום. דמשמע נמי מומין אחריני: ובטל נמי ממלאכתו. כגון פסח בטל מהילוך ועור בטל מרלייה: אלמה תנן נפגמה אזנו. הוי מום הא אינה בטילה משמיעה: ריבויא היא. דכתיב כל ולא דרשינן ליה בכלל ופרט: אי הכי. דריבויא הוא מומין שבסתר נשחוט נמי עלייהו: חוטין. יינלב״ש: חיצונות. שבאמצע הפה: שנפגמו. שחסרו מעט: שנגממו. שנחתכו בסכין ברוחבו ולא חיסרו אלא כעין סדק: הפנימיות. מונשליר״ש: מוס

מסורת הש״ס

[6] [לכאורה צ״ל מתירין דהא קאי לפרש אדלעיל בסמוך לו ג׳ מתירין ועי׳ מוס׳ דהכא ד״ה מפירין לישנא דקרא וכו׳), (3) [בכרכות ט. וש״נ], (ג) [מגילה כט: וש״נ], (ד) [ומבכרו ר״א במשנה שבמשניות וכבמב״ס], (ה) [לעיל כח.], (1) ע״ז עד., (ו) [בסמוס כך איתא במשנה שבמשניות וכן איתא בהרא״ש], (ח) [מולין מו:], (ט) לקמן לט., (י) קאמ מדמיים הס״ד אמ״כ מה״ד בכור בתמיה ולימא צ״ק, (כ) ליה מאי אפסדתך ומשני דא״ל מוכר וכו׳ צ״ק, (ל) ר״א דאמר ליה אי כו׳ צ״ק, (מ) ר״א במומחה פריך שפיר מה שיעור כו׳ צ״ק, (נ) [צ״ל אי בדלן], (ס) צ״ל ואפילו, (ע) ולא מפליג,

תורה אור השלם

1. וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוּם פִּסֵּחַ אוֹ עִוֵּר כֹּל מוּם רָע לֹא תִזְבָּחֶנּוּ לֵיהוָה אֱלֹהֶיךָ: דברים טו כא

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ בכור ינכה ולימא ליה: (ב) במשנה אבל לא מן העור:

מוסף רש״י

נמוקו עמו. טעמו, במסכת גיטין (סז.) מוכח שכתן של מכמיס ואמר ר׳ יוסי נימוקו עמו, יש וקו, דבר ישר כקו המקולת (ערובין נא.) אי: פירושו עמו לתת טעם לכל דבריו שהיה מייסב את דבריו (גיטין שם).

הדרן עלך כל פסולי המוקדשין

יבשה שתהא נפרכת. ואע״פ שאין מוליאה דם אין זו יבשה עד שתיבש כל כך שתהא נפרכת בלפוון (חולין מו:). חוטין החיצונות. כמי דשיני שקורין יעליב״ה, שחיצונות אותן שלפנים כנגד חוטמו, שנפגמו. שניטל מהם מעט, או שנגממו. שנחתכו בחתכן מלמעלה בעומק ולא חיסרו כלום, הואיל וגלאו אותן חוטין (לעיל לה.). והפנימיות. שהשיניים הגדולות קבועות בהן שקורין מייטיליר״ש, שנעקרו. לגמרי הוי פגי מיחזי, אבל פגימה או גימום אינו ניכר בהם, שהרי חבואות נפה (שם).

שיטה מקובצת

[6] רבינא דמסברי להו וסברי: [7] דתימא ר׳ יוסי נמוקו: [8] להם את הדמים: [9] ויחזיר להם את: [10] ישלמו לו דמי: [11] בכור ינכה ולימא: [12] לאו דאכלתיה הוה כו׳ ושרי לי ניהליה: [13] לא מן העור: [14] שבגלוי ובטל ממלאכתו כו׳ שבגלוי ובטל: [15] החסחוס אבל לא מן: [16] שנפגמו או שנגממו: [17] להצטרף דהא כליתנהו דמי: [18] דאיסור ספי להו הס״ד: [19] קצת בכור ינכה לו מן הדמים ומ״מ הוא יטול קצת בתמיה: [20] אנא ומשמע מתוך: [21] אימא דלמא לעולם כל דהו לא: [22] הנדר וכיון דלא: [1] שיעור ניתן לאינך: [2] אבא נמי מודה: [3] כנפים והסחוסין: [4] שנעקרו דהיינו יונבש: [5] התם גבי עבד ויוצא: [6] בפ׳ מומין אלו: [7] ובאדם נמי לא: [8] לקמן ואין לחלק בין: [9] לחירות כגון שמשתחרר:

עין משפט נר מצוה

נז א מיי׳ פ״ג מהלכות בכורות ופכ״ז מהלכות מכירה הלכה יב סמג עשין רי״ח וטוש״ע י״ד סי׳ שי סעיף ג וטור ש״ע מ״מ סי׳ רלד סעיף ח:

נח ב מיי׳ פט״ז מהלכות מכירה הלכה יב טוש״ע מ״מ סי׳ רלד סעי׳ ג [טוש״ע י״ד סי׳ קיט סעיף יג]:

נט ג מיי׳ פט״ז מהלכות מאכלות אסורות הלכ׳ כט וטוש״ע י״ד סי׳ קלד סעיף ב:

א ד מיי׳ פ״ז מהלכות גירשת מקדש הלכה ב טור י״ד סי׳ שט:

לעזי רש״י

טנדרי״ן [טנירו״ם]. סחוס.

יינצב״ש [יינציבי״ש]. חניכים.

מונשליר״ש [מישיליר״ש]. שיניים שהחנות.

רבינו גרשום

לאפוקי מדר׳ יהודה דלא בענין אחד מהם חכם: דמסברי להו וסברי דלא ליהוו עמי הארץ גמורין: תיפשוט מהא דמדהא איתמר משמיה דרב ש״מ דהך קמייתא דאמריגן ספק משמיה דרב ספק משמי׳ דשמואל דודאי דשמואל היא דאי ההיא נמי משמיה דרב והכא נמי אמר רב הלכה כר׳ יוסי אלא דאפי׳ ג׳ בני כנסת מתירין היינו קמייתא תרי זימני למה לי למימר. לא ודאי לא איתמר אלא חדא משמיה דרב ואידך מכללא. מדוקיא דההיא איתמר ואליבא דרב: ויחזיר להם את הדמים. דקנסוהו רבנן: הן יחזירו לו את הבשר שמותר בהנאתו שרשאי למוכרו לעובד כוכבים: מכרוהו הלוקחין את הבשר לעובד כוכבים ביוקר או הטילוהו לכלבים ועדיין לא נתנו הדמים ישלמו לו דמי טרפה שהיא בזול ולא ישלמו לו כל הדמים שנטלו ממנה לפי שהוא מכר טרפה מדעתו: ינכה להם מן הדמים כנגד מה שאכלו והשאר יחזיר: בכור אמאי ינכה לו מן הדמים לימא ליה הלוקח מאי אפסידתך דאכלתיה והא אי אהדרתיה ניהלך לא הוי תקנה אלא אבר דהוה ביה דזבין ההוא אבר דהוה ביה מומא ואכליה ומשום הכי ינכה ליה מן הדמים: דאמר ליה אי לאו דאכלתיה הוה מחזינא ליה לחכם ושרי לי ניהליה: כר׳ יהודה. דמתיר לראות מום לאחר שחיטה כדאמרינן בפרקין דלעילא: טבלים. מצי א״ל אי לאו דאכלת מתקנינא להו הלכך ינכה. ויין נסך שאינו נסך גרידא אלא ע״י תערובת נתנסך וזבני ניהליה ואי הוה מהדר ליה הוה מותר בהנאתו כדרשב״ג דתנן וכו׳ הלכך ינכה: סליק פירקא

על אלו מומין. הסחוס שלועזים טנדרוס: מלא כרשינה. כמלא הכנסת גרגר של כרשינין: אמאי נשחטו על אלו מומין: פסח ועור. בלבד כתיבי: כתיב נמי כי יהיה בו מום סתם ריבה את אלו: ובטל ממלאכתו פסח ועור שאינו ראוי למלאכה: אלמה תנן נפגם אזנו דמשום הכי אינו בטל וקא הוי מום: כל מום רע ריבויא הוא ומרבי הני: חוטין. חיצונים החיצונות הוי מום כי נגממו משום דלא הוי בסתר דאכיל:

נעקרו אין נפגמו ונגממו לא. הוי מלי לאתויי מההיא דלקמן דקא חשיב בהדיא גבי ואלו שחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה חוטין הפנימיות שנפגמו ונגממו אלא ניחא לאתויי מדיוקא דרישא דמוכח דלאו"ג דבחילוניות הוי מום שבגלוי בפנימיות לא הוי מום:

השתא מיפרק לא פרקינן עילוי' בו'. וא"ת להאי שנוייא קמא דנפיק מום עובר מק"ו פסח ועור מאי אהני ליה וי"ל דקסבר השתא דאי לא כתיב פסח ועור [ז] קמרבינן מכל מום רע מום עובר והוה אמינא דאתא לאתויי מק"ו ולא [ח] ממעטינן נמי ממום רע מומין שבפתר: **לרבות** כל דבר שנלקח ביד. נפרק קמא דקדושין (דף כא:) מפרש משום דדרש ריבויי ומיעוטי ולקמת ריבה מרלע מיעט ונתת באזנו חזר וריבה מאי רבי רבי כל מילי מאי מיעטו מיעטו סס ותימה דמולקחת מרבינן כל דבר הנלקח ביד ואם סס לא מקרי נלקח ביד למה לי ריבה ומיעטו וריבה מלשון ולקחת לחוד לא מתרבי אלא דבר הנלקח ביד וי"ל דמלשון ולקחת לא דרש אלא הכי קאמר לרבות כל דבר הנלקח ביד משום דדרשינן ריבויי ומיעוטי: **כאן** לשחוט כאן לפסול. [מ] מדפסיל כהן משמע דהוי מום דאורייתא ושמא האי דאין שוחטין משום דאין ניכר יפה וגזרינן אטו מומין שבפתר אי נמי האי דמפסיל כהן משום דאינו שוה בזרעו של אהרן א"נ מום עובר הוא וצעינן שלא יפסל אפילו לפי שעה משום דכתיב [ושב] אל משפחתו דדרשי' בקדושין (סס) [ט] למותר שבמשפחתו: **כדי** שינטל מן החי וימות. ובכמלא מקדח [מ] וימות נב"ש [נא] כדקאמר בפ"ק דעירובין (דף ז.) וכן לטרפה ומשמע דאתרוייהו קאי אשדרה ואגולגולת [מ] אלא ב"ה אתו למימר דשיעורו [מא] כמלא מקדח הוי טפי מכדי שינטל מן החי וימות לדילהו ורבינו תם נמי דמפרש דלא קאי וכן לטרפה אגולגולת מדלא פריך ברים אלו טריפות (חולין דף מב:) והאיכא (ד) [ע] כמה חסרון בגולגולת כדפריך מחסרון בשדרה משום דבנקיבת הקרום הוי טריפה בלא חסרון והא דקרי בעירובין (דף ז.) שדרה וגולגולת תרי חומרי דסתרי אהדדי משום דהוי פליגי גבי טריפות דאדם דאית ליה מזלא ואית ליה טפי חיות ולא מיטרף בנקיבת קרום בלא חסרון עמו מ"מ לפירושו נמי נ"ל כן כמו שפירשנו דבשיעורא דב"ש [מב] ימות (לב"ש) כמו לב"ה בשיעורא דידהו ומיהו מה שמדקדק ר"ת מדלא פריך ברים אלו טריפות (חולין דף מב:) מחסרון דגולגולת לאו פירכא הוא דמלינן למימר דטריפות של חסרון לא הוי אלא משום דסופו של קרום לינקב כמו ריאה דדמיא לדיותא ולכוחלא (סס מז:) ועוד קשה [מג] לפי שמחלק בין (ה) דאדם לטרפות דבהמות דברים אלו טריפות (סס מג.) מדמי להו דפריך להו מאיוב [מד] ישפוך לארץ מרירתי ועדיין איוב קיים ומיהו הוה יכול ר"ת לפרש דלא מטעם מזלא חשיב טריפה דבהמה טפי מאדם אלא כגון דנקב קרום של מוח העליון ולא התחתון ובבהמה קרום התחתון רך ואין מגין על המוח אבל באדם [מה] התחתון קשה ומגין משום הכי בעי חסרון עס נקיבת העליון אבל בדבר [מו] ששוין בזה ובזה אין לחלק ביניהם כלל [מז]: לריך

נעקרו אין [מ] נפגמו ונגממו לא בעינא מום רע וליכא אי הכי מום עובר נמי אלמה תנן ולא מן העור מום עובר סברא הוא השתא מיפרק לא פרקינן עלויה [מ] משחט שחטינן עלויה [מא] דתניא [1] ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' [מב] אבעלי מומין [מג] הכתוב מדבר אתה אומר בבעלי מומין שנפדו [מד] הכתוב מדבר או אינו אלא בבהמה טמאה ממש כשהוא אומר ואם בבהמה הטמאה הרי בהמה טמאה אמור הא מה אני מקיים אשר לא יקריבו ממנה [מה] הוי אומר זה בעלי מומין שנפדו יכול יפדו על מום עובר ת"ל אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' [מו] מי שאינה קריבה כל עיקר יצתה זו שאינה קריבה היום אלא למחר איבעית אימא א"כ פסח ועור [מז] למה לי: נסדקה אע"פ שלא חסרה: ת"ר הסדק כל שהוא הפגימה בין בידי אדם בין בידי שמים מכלל דסדק בידי שמים לא אלא [מח] סדק ופגימה בין בידי שמים בין בידי אדם [מט] וכמה שיעור פגימה [2] כדי שתחגור בה ציפורן: נקבה מלא וכו': ת"ר כמה נקיבת האוזן [נ] מלא כרשינה ר' יוסי בר' יהודה אומר בכעדשה ואיזו היא [נא] יבשה [נב] ד שאם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם ר' יוסי בן המשולם אומר [נג] יבשה [נד] כדי שתהא נפרכת תנא קרובין דבריהן להיות שוין דבריהן דמאן אילימא דתנא קמא ור' יוסי בן המשולם טובא איכא אלא דתנא קמא ור' יוסי בר' יהודה [נה] כעדשה אין בציר מכעדשה לא ורמינהי [2] מרצע [נו] אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירה והמחט והמקדח והמכתב ת"ל [2] ולקחת [נז] כל דבר שנלקח ביד דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי אומר מרצע [נח] מה מרצע מיוחד של מתכת אף כל של מתכת וקתני סיפא א"ר [נט] יודן ברבי היה דורש כשהן רוצעין אין רוצעין אלא במילת [ס] וחכמים אומרים אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת במילת היו רוצעין היאך עבד [סא] כהן נעשה בעל מום הא [סב] אין רוצעין אלא בגובה של אוזן אמר רב חנא בר קטינא לא קשיא כאן לשחוט כאן לפסול מאי כרשינה אמר רב שרביא הינדא בעא מיניה רב הושעיא מרב הונא רבה כרשינה [סג] הנכנסת ויוצאה או כרשינה העומדת אמר לו זו לא שמעתי כיוצא בה שמעתי דתנן [סד] השדרה והגולגולת שחסרו [סה] כמה חסרון בשדרה ולא יהא מטמא באהל בש"א שתי חוליות וב"ה אומרים [סו] חוליא אחת ובגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח וב"ה אומרים כדי שינטל מן החי וימות ויתיב רב חסדא וקמיבעיא ליה כדי שינטל מן החי [סז] (ג) וכמה א"ל רב תחליפא בר אבודימי הכי אמר שמואל כסלע ואיתמר רב ספרא אמר שמעתתא א"ל ורב שמואל בר יהודה אמר מתניתא [סח] א"ל וסימניך [1] תני רב שמואל בר יהודה וא"ל א"כ עשיתה דברי ב"ש ודברי ב"ה אחד דתנן [סט] מאור שלא נעשה בידי אדם שיעורו [ע] מלא אגרוף גדול וזהו אגרופו של בן [עא] אבטיח א"ר יוסי [עב] וישנו בראש גדול של אדם [עג] נעשה בידי אדם שיערוהו כמלא מקדח גדול של לשכה שהוא כפונדיון של האיטלקי וכסלע נירונית וישנו כמלא

מום רע. לא מיקרי אלא בגלוי שמנוולו: **אי הכי.** [לא] דכל מום ריבויא הוא: **השתא מיפרק לא פרקינן** [לב] **עלויהו.** פסולי המוקדשין: **משחט** [לג] **שחיטנה עלויהו.** בכור בחוץ: **כשהוא אומר.** [לד] פסוק אחר ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך: **אם כן.** [לה] דבעל מום עובר נמי נפדין פסח ועור מאי אהני ליה דמשמע מומין קבועין ולא עוברין: **בידי שמים.** שנולד עמו: **שפתגור.** שתעכב בה לפורן אם בודקין [לו] כבדיקת סכין: **אלא דתנא קמא ור' יוסי.** דכרשינה אינה גדולה מעבשה אלא מעט: **הסול.** קיסם שראשו חד שקורין ברוק"א: **סירא.** קוץ: **מקדח.** טריבל"א: **מכתב.** עט ברזל: **אף כל של מתכת.** וכפ"ק דקדושין [כא:] מפרש פלוגתייהו דרבי דריש כללי ופרטי ור' יוסי דריש ריבויי ומיעוטי: **בריבי.** אדם גדול: **במילת.** אליה [לז]: **היאך הוא עושה בעל מום.** הא הדר בריא: **הא אין רוצעין.** בניחותא. [לח] הא ודאי אין רוצעין אלא בגובה של אוזן שהוא סתום ומכל מקום קשיא דקתני הכא דמן הרליעה נעשה בעל מום וקאמר רבי יוסי ברבי יהודה דרליעה ישנה במחט דלא הוי כעבשה: [לט] **לאן לשחוט לאן לפסול.** יש מומין הרבה בבכור שפוסלים אותו ליקרב על גבי מזבח ואין מכשירין אותו לישחט כדתנן [מ] [מא] אלו אין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה כו' [מב]: **הידדא.** בלשון זה היו מכירין ובלשון לע"ז ויל"א: **כרשינה.** העומד בנקב בדוחק ואע"פ שאינה נכנסת [מג] (עמו) ויוצאת בו הוי מום או דלמא לא הוי מום עד שיהא הנקב רחב שכרשינה תהא נכנסת ויוצאת בו: **ליולא בה שמעתי.** מסיפא נפקא לן דקאמר מקדח וחיסומו שניהו דהיינו נכנס ויולא: **השדרה והגולגולת.** שלימין מטמאין באהל ושאר עצמות אין מטמאין באהל [מד] וכמה יחסרו ולא יטמאו: ה"ג **ויפיב רב חסדא וקמיבעיא** [מה] **ליה ואיתימר רב ספרא אמר שמעתא א"ל רב תחליפא לרב חסדא דהכי אתנייה שמואל: וסימניך.** שלא תטעה מי אמר שמעתא ומי [מו] מתניתא תני רב יהודה בר שמואל [מז] דאשכחן מקומות הרבה בש"ס דאיירי רב שמואל בר יהודה בל' מתניתא תני רב שמואל בר יהודה במסכת ע"ז [מח] רפואות דאין מעמידין (דף כח:): **וא"ל.** רב חסדא לרב תחליפא: **אם כן.** דבית הלל כסלע אמר עשיתי ב"ש וב"ה אחד: **מאור.** חלון שלא נעשה בידי אדם שנפל הכותל מאליו מעט בין בית לבית: **שיעורו.** להביא טומאה מבית זה לבית זה: **כמלא אגרוף גדול.** דכיון דלא נעשה בידי אדם בליר מהכי לא חשיב: **כן** [מט] **אבטיח.** שם האיש בעל בשר: **וישנו.** לאותו אגרוף: **של נשכה.** שמונח בלשכה לקדוח [נ] את הלריך לבדק הבית: **כפונדיון האיטלקי וכסלע נירונים.** כלומר לזה ולזה דומה: **וישנו.** לאותו סלע ולאותו פונדיון: כמלא

בב א מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הלכה י ופ"ה מהל' ערכין הלכה יא:
ג ב מיי' פ"ז מהלכות ביאת מקדש הלכה ב טור י"ד סימן שט:
ד ג ד מיי' שם הלכה ג טור שם:
ה [טור שם]:
ו ה מיי' פ"ג מהלכות עבדים הלכה ט:
ו ז מיי' שם הלכה ח:
ח [מיי' שם הלכה ט]:
ז ט מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה ב [וכ"כ הלכה ח]:
ח י כ מיי' שם פי"ד הלכה ב:
ט ל מיי' שם הלכה א:

שיטה מקובצת

א) אין אבל נפגמו או נגממו לא בעינן מום: ב) עילויה מישחט שחטינא: ג) מומין שנפדו הכתוב: ד) תי' הכתוב מדבר נמחק: ה) ממנה קרבן לה' הוי: ו) תי' מי נמחק: ז) ועור מאי אהני תי' למה לי נמחק: ח) אלא הכי קתני הסדק כל שהוא והסדק והפגימה בין: ט) יבישה כשתנקב ואינה: י) יבישה עד שתהא נפרכת תנא וקרובין דבריהן: יא) יהודה וסבר רבי יוסי בר יהודה: יב) ולקחת לרבות כל: יג) אמר רבי אלעזר יודן: יד) עבד עברי כהן: טו) כרשינה העומדת או כרשינה הנכנסת ויוצאה אמר לו: טז) שחסרו וכמה תהא חסרון בשדרה בש"א ות' ולא יהא מטמא באהל נמחק: יז) החי וימות כמה א"ל כו' בר אבימי הכי: יח) מתניתא גליון פי' הכי תנא שמואל כסלע כן מצאתי בס' ישן: יט) שיעורו כמלא אגרוף: כ) בן בטיח אמר ר"י כו' אדם ושנעשה בידי אדם שיעורו: כא) הכי ס"א דמום רע ריבוי הוא: כב) פרקינן עליה: כג) שחטינן עליה: כד) אומר בפסוק אחר: כה) בודקין אותו כבדיקת: כו) אליה: הס"ד ומה"ד שנעשה בעל כדכתיב ושב אל משפחתו כמו שנכנס שלם יצא שלם וזה בעל מום הוא ופסול לעבודה כדאמרי' בפ"ק דקדושין הס"ד ומה"ד היאך הוא נעשה בעל: כז) בניחותא כלומר: כח) כעדשה: לשחוט את הבכור בחרץ עד דאיכא כעדשה שיש מומין תי' כאן כאן נמחק: כט) כדתנן ואלו: ל) כו' לפסולו מעל המזבח בכל שהוא נפסל וממתין מלשחטו עד שירחיב הנקב בכעדשה: לא) תיבת עמו נמחק: לב) באהל עד שיהא בהן רוב בנין או רוב מנין או רובע הקב ואם חסרו שדרה וגלגולת אין מטמאין: לג) ומי אמר מתני' תני רבי שמואל בר יהודה: לד) עבודה זרה גבי רפואות בפ' אין מעמידין ובפ"ק דיומא תנא רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא ששה פתחין פטורין מן המזוזה: לה) בן בטיח שם: לו) לקדוח בו את: לז) ועור הוה קמרבינן: לח) ולא הוה ממעטינן ממום: לט) מדקאמר בפ"ק: מ) דאגלגולת מדקאמר התם תרי חומרא דסתרי אהדדי כגון שדרה וגלגולת: מא) דשיעורו דמלא מקדח: מב) דב"ש מיית לב"ש: מג) מאיוב דישפוך: מד) באדם קרום התחתון: מה) בדבר ששוה בזה:

רבינו גרשום

בעינא. דמיתחזי מום רע וליכא כלומר היינו מיגוואי אי לא נעקרו ממש לא הוי מום רע דלא מיתחזי: אי הכי מום עובר. דמיתחזי ליהוי מום רע ולשחוט עליה אלמה תנן ולא מן העור כו': מום עובר סברא הוא. דלא לשחוט עליה דהשתא מיפרק לא פרקינן על מום עובר מישחט כו'. ואי בעית אימא א"כ הוא דנשחט על מום עובר פסח ועור מה אהני למכתב אלא ש"מ דאינו נשחט אלא על מום קבוע דומיא דפסח ועור: אלא דת"ק ורבי יוסי בן (המשולם) [יהודה] בין כרשינה ועדשה איכא פורתא: הסול. בלע"ז ברוקא: אלא במילת. בבשר שתחת האוזן הא אין רוצעין אלא בגובה של האוזן בסחוס ושם נעשה בעל מום הכהן וקא מרבי ר' יוסי אפי' מחט לרציעה ובהכי הוי בעל מום (עבר עבדי) [עבד עברי] כהן אלמא דבנקב בציר מכעדשה הוי מומא: לא קשיא כאן לשחוט. עליו הבכור אינו נשחט אלא על נקב כעדשה: כאן לפסול. להקרבה אפי' בנקב במחט הוי פסול: הינדא. במקומו קורין לכרשינה הינדא: כרשינה העומדת בדוחק בנקב או נכנסת ויוצאה בריוח: כמה חסרון בשדרה שלא תטמא באהל: וכן בגלגלת. שמעתא כלומר מימרא הא דשמואל: וסימניך לגירסא דרב יהודה אמר מבית לבית ומיטמאין אדם וכלים שבבית אחר. ואם המאור הוא פחות מיכן חוצץ בפני הטומאה: אגרופו של בן בטיח. בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי שהיה איש גדול ביותר: וישנו. שיעור של אותו אגרוף כראש גדול: ומאור שנעשה בידי אדם שנקב שיעורו אם הוא כמלא מקדח גדול של לשכה כמקדח גדול שבלשכה מביא את הטומאה וכיון שעשוי בידי אדם במתכוין סגי בבציר שיעורא אלמא דמקדח נמי הוי כסלע א"כ מה בין ב"ש וב"ה בגלגלת:

תורה אור השלם

1. וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לְיְיָ וְהֶעֱמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן: ויקרא כז יא
2. וְלָקַחְתָּ אֶת הַמַּרְצֵע וְנָתַתָּה בְאָזְנוֹ וּבְדֶלֶת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף לְאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵּן: דברים טו יז

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא יקריבו ממנה קרבן לה' בנעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר: (ב) שם וקמיבעיא ליה כדי שינטל מן החי וימות בכמה וא"ל רב תחליפא: (ג) רש"י ד"ה ס"ג וכו' וקמיבעיא ליה הס"ד ואמ"כ מ"ה וא"ל רב תחליפא וכו' שמואל הס"ד ואמ"כ מ"ה ואימתי רב ספרא אמר שמעתא הס"ד ואמ"כ מ"ה וסימניך וכו' במסכת ע"ז גבי רפואות: (ד) תוס' ד"ה ס"ג שינטל וכו' והשיטא תסרון כל"ל ותיבת כמה נמחק: (ה) בא"ד שמחלק בין טריפות לחדס:

לעזי רש"י

ברוק"א. שפוד, קנה-עץ מחודד.
טריבל"א [טריידר"א]. מקדח. ויצ"א. בקיה.

מוסף רש"י

בבהמה טמאה ממש. כגון סוס וגמל וחמור (מנחות קא.). **כשהוא** אומר. למטה מאותה פרשה ואם בבהמה הטמאה ופדה וגו' (שם). **יבשה כדי שתהא נפרכת.** ואע"פ שאין מוציאה דם אין זה יבשה עד שתיבש כל כך שתהא נפרכת בלפופין (חולין מו:). **הסול.** תמיכת עץ תחוב (שבועות ד:). **והמקדח.** טרייד"א (קדושין כא.). **והמכתב.** גרייפ"א שחוקקין בפנקסיהן (שם) תרט שקורין גריפ"א (שבועות ד:) עט (לקמן נא.). **במילת.** אליה של אחן, בכשר ולא בתנוך (קדושין שם). **וחכמים** אומרים אין עבד כו'. חולקין עליו ואז לאיש שלהם קיים לן דאין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום ולא יכול עוד לשוב לאחיזתו המשמן, ולקמיה יליפין ושב אל משפחתו לאחזק שבמשפחתו, והיאך הוא נעשה בעל מום (שם). **הא אין רוצעין כו'.** הרי יש לך ללמוד מכאן שאין רוצעין אלא בגובה של אחן (שם). **כמה חסרון בשדרה.** אלא תמצא באהל אלא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה, לאילו שדרה שלמה וגולגולת שלמה וכוב מנייהו וכוב מניהו תנן באהלות (פ"ב מ"ח) דמטמאין באהל ואע"פ שאין עליהן בשר (חולין מב: וכעי"ז ערובין ז.).

רבינו גרשום (המשך)

מתניתא דמשכחת טובא דתני רב שמואל בר יהודה ומתניתא הוי עיקר: א"ל. רב חסדא א"כ כדקאמרת בסלע עשית דברי ב"ש וב"ה אחד כדתנן מאור שלא נעשה בידי אדם כגון כותל שבין ב' בתים ובבית אחד טומאה ובאותו כותל יש נקב כמין חלון שנעשה מאיליו כגון אבן שנקובה מאיליה שיעורו של אותו נקב אם הוא כמו אגרוף גדול מביא את הטומאה אגרופו של בן בטיח. ואם שנעשה בידי אדם שנקב שיעורו אם הוא כמלא מקדח גדול של לשכה מביא את הטומאה וכיון שנעשה בידי אדם מתכוין סגי בבציר שיעורא אלמא דמקדח נמי הוי כסלע א"כ מה בין ב"ש וב"ה בגלגלת:

כמלא נקב של עול. שעושין בו נקב ותוקעין בו יתד לקשור לטועות העול. אלמא מקדח הוי כסלע ומאי איכא בין ב"ש ובין ב"ה: **אישתיק.** רב תחליפא: **וא"ל רב חסדא שמא מקדח.** ב"ש בגולגולת מקדח וחיסומו שנינו דלאחר שנעשה החור מגדלין את המקדח ונוטל מגידי הנקב יא) ומרחיבין את הנקב כדי שיכנס מקדח ויוצא בריוח והיינו חיסום שנוטל מה שחיסם וסותם את הנקב ואינו מניח ליכנס המקדח ברוחב ומקדח וחיסומו הוי יותר מסלע: **א"ל רב תחליפא.** לרב חסדא לא תימא שמא אלא שמא מקדח וחיסומו שנינו: **וצריך אתה להתלות עליה.** כלומר יכול אתה לסמוך על דבר זה: **לחזקיה אבי עקש.** שנסמך על עדותו שלא היה יב) תלמיד חולק עליו: **אין לו אחוריים לחליקה.** שאין אחוריו חלוקים מתוכו דלא אמרינן אם טמא גבו טמא ותוכו טהור אלא אם (ג) טמא (ד) גבו טמא תוכו. אותו לד שמשתמשין בו קרי תוך אע"ג דאין לו בית קיבול: **וקפריך כלי חרס בתוכו אלה רחמנא.** דאין מטמא אלא מתוכו דכתיב וכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו וגו' [ויקרא יא]: **כנגדו בכלי שטף.** כלומר דכוותיה בכלי שטף שאין לו גמי תוך אין לו אחוריים (ה) ולקמן מפרש לה. כלי שטף כלי עץ דכתיב (ויקרא טו) וכל כלי עץ ישטף במים ולקמיה פריך וכי אין לו תוך מי מקבל פשוטי כלי עץ טומאה. ואיכא דאמרי כלי שטף היינו כלי מתכות וטעות הוא בידם דא"כ אמאי פריך לקמן מי מקבלי פשוטי כלי שטף טומאה לאו פירכא היא דודאי פשוטי כלי מתכות טמאים: **הא קמ"ל דו.** להכי תנייה לכלי שטף בכלי חרס דהיכא דיש לו תוך נטמא תוכו נטמא גבו: **אי בטומאה דאורייתא הכי נמי.** דפשיטא לן שאם נטמא גבו נטמא תוכו אין יש לו תוך אין לו תוך והיכא במאי עסקינן דיש לו תוך נטמא גבו לא נטמא תוכו ובאין לו תוך אינטריך לאשמועי׳ דנטמא תוכו נטמא גבו ונטמא גבו נטמא תוכו בטומאה דרבנן כלי שנטמאו אחוריו במשקין טמאין: **תוכו אוגנו.** דהיינו בית קיבול התחתון שיושב עליו. ל"א אוגנו (ו) שפתו: **אזנו.** זהו מה שעושין בחביות של חרס לבית אחיזה שקורין מנש"ו: **ידיו.** כגון כלי חרס שעושין לו זנב לאחוריו (ז) כגון: **משום משקה דזב וזבה.** כגון רוקו וזובו (ח) דהוי אב הטומאה ומטמא כלי מדאורייתא אפי' אדם דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': **הלך שויוה רבנן.** לכלי שטף הנטמא במשקין (ג) (ט): **דכלי חרס.** דאורייתא דאם נטמא גבו לא נטמא תוכו: **ולא שויוה רבנן בטומאה דאורייתא דנפשיה.** דכלי שטף משום דעבדו רבנן היכירא להקל בטומאת משקין כי היכי דלא נגרוף עליה תרומה וקדשים (י). ומי קשיא אמאי לא גזור בכלי חרס טומאת משקין לאחוריו תריץ משום דהתם ליכא למיגזר משום משקה (ד) (יא) דהא אפי' נגעו משקה זב וזבה מאחוריו לא מקבלי טומאה אלא מתוכו ומי משום דכתיב [שם] וכלי חרס אשר יגע בו הזב וגו' ההוא מפורש (יב) (במסכת נדה) (דף מב) דבהסיט מישתעי (יג) דאיזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסט: **ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא כר קבולי טומאה הוא.** דאינטריך רבנן למיגזר בהו משקין ועוד (יד) דאמרן לעיל אי בטומאה דאורייתא ה"נ לא אינטריך לאשמועינן דאין לו אחוריים לחליקה: **דומיא דשק בעינן.** דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק אשר יעשה מלאכה בהם כלי עץ לשק: **מלא וריקן.** דיש לו בית קיבול: **בהנך דחזו למדרסות.** כגון כסא וספסל דמקבלי טומאה ע"י מדרסם: **א"ה כלי חרס נמי.** נגזור טומאה באין לו תוך בהנך דחזו למדרסות: (טו) **אין מדרס בכלי חרס.** (יב) שיסבר אם אדם יושב עליו: **רב פפא אמר.** הא דאמרת [לז:] עשית ב"ש וב"ה אחד לאו פירכא היא (טז): **דמקדח גדול שנינו.** במשנה דמאור העשוי בידי אדם דמקדח גדול (יז) דהוי כסלע נירונית אבל מקדח סתם בציר מסלע וב"ש במקדח סתם קאמרי: **באיזה מקדח אמרו.** ב"ש בגולגולת כמלא מקדח קטן של רופאים שקודרין בו את הראש לתקן את המכה: **הניחא לר"מ דו' ותו אפי' לר"מ מי ניחא.** אם כן דשיעורא דב"ש זוטר הוה ליה מקולי ב"ש דתנן: **סלע נירונית שנינו.** דהוי כמקדח גדול אבל כסלע (יח) דקאמרי ב"ה זוטר אפי' ממקדח קטן של רופאים הלכך אפי' לר"מ שיעורא דב"ש נפיש: **מתני' ריש של עין.** מפרש בגמ' [ע"ב]: **הרי בעינו דק.** כלומר הרי שיש בעינו דק טייל"ל: **אבנו.** מפרש (יח) מאי היא: **תלוש.** חולי היא שקורין לימו"ן: **נחש.** מפרש בגמרא [שם]: **ועלגי** (יט). מיי"ל: **לבן הפוסק בסירה.** סירה היינו שורה שבעין סביב לשחור. שחור הוא שקורין פרוגיל"א שמשם מראית העין באה. ואם חוט של לבן יוצא מן הלבן ופוסק אותה שורה ונכנס בשחור הוי מוס: **שחור ונכנס בלבן.** אם חוט (ו) השחור יוצא מן השחור ופוסק בסירה ונכנס בלבן: **אינו מוס.** שאין מומין בלבן שהלבן אין קרוי עין אלא השחור תורא

א) [ל"ל דתניא], **ב)** ברכות נב. מגיגה כב: נדה ז: כלים פכ"ה מ"ו, **ג)** שבת פג: קנג: מגיגה טו: [נמצאת לו:], **ד)** שבת פד., **ה)** תוספות פ"ב מ"ג, **ו)** [ועיינ כ"מ במשנה שבמשניות ופר' הרב וכן בהרא"ש], **ז)** בס"ת: תולין, **ח)** [בס"ב [מכלתא דזכים פרשתא ג] וכ"כ רש"י שבת פג. בשם ס"ב וכ"כ רש"י בחומש פ' מצורע טו פי"ב וכן ברש"י ביצה לב. ד"ה ווומאתו], **ט)** [ל"ל ועיינא], **י)** ל"ק, **כ)** רפ"ו דכלים, **ל)** ל"ל של תנור, **מ)** נ"א במסקנא לא גרסינן כו' ל"ק, **נ)** [וע"ע תוס' שבת טז. ד"ה ה"ג ותוס' חולין כד: ד"ה וגמ'],

הגהות הב"ח

(א) במשנה בשחור ונכנס בלבן אינו מום שאין מומין בלבן: **(ב)** רש"י ד"ה אין לו וכו' אלא אם טמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו: **(ג)** ד"ה הלך וכו' במשקין כטומאה דלכי חרס כל"ל והל"ש: **(ד)** ד"ה ולא שויוה וכו' משום משקה זב וזבה דהא אפי' נגעו: **(ה)** ד"ה רב פפא הד"ש עם ד"ה דמקדח וכו' גדול הוא דהוי: **(ו)** ד"ה שחור וכו' אם חוט של שחור יוצא מן השחור שבעין ופוסק:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה אין מדרס בכלי חרס שישבר. וכ"כ רש"י עירובין קד ע"ב וע' שבת פד ע"א וע"ש:

לעזי רש"י

מנש"ו [אנש"א]. אוזן, ידית (של כלי).
טייל"א. קרום על העין שמצמצם את הראייה.
לימו"ן [לימ"ן]. מחלה בעין.
מיי"ל [מייל"א]. כתם בעין.
פרוגיל"א. אישון (של עין).

מוסף רש"י

כלי שנטמא אחוריו. כלי עץ או של מתכת קאמר, שמטמאין מגגן (חגיגה כב:) בכלי שטף קאמר, דאינו כלי חרס אין מטמאין מגגן אפילו בטומאה דאורייתא (ברכות נב.). **במשקין.** אין לך משקה שאינו רשאי לעשות לטומאה, שאף אם נגע בשני עשאוהו מכמיס תחילה (שם). **אחוריו טמאין.** אע"פ שאין אדם וכלים מקבלין טומאה מן התורה אלא מאב הטומאה, גזרו חכמים שיהו משקין מטמאין כלים מפני שמצינו משקה שהוא אב הטומאה לטמא אדם וכלים מן התורה, כגון זובו של זב וזרעו ומימי רגליו, גזרו על כל המשקין טמאין שיטמאו כלים (שם, ובע"ז חגיגה כב:) הלכך סופיל וטומאה זו מדברי סופרים אחוריו טמאים, ואם תשמישן שבו טהורים, דעבדו רבנן היכר להודיע שטומאה זו מדבריהם ולא יסרפו עליה תרומה וקדשים, כך היא מפורשת במסכת נדה פ"ק (חגיגה שם וכנע"ז ברכות נב:). **אגנו.** שפתו הכפולה לגד חוץ ולאוי לתשמיש (שם ושם). **אזנו.** כגון אוזן החבית (שם ושם). **וידיו.** כלי שיש לו יד כמו מחבת (שם ושם). **נטמא תוכו.** אפילו בטומאה דרבנן, כולו טמא (חגיגה שם). **אין מדרס בכלי חרס.** אפילו יסב עליו הזב ולא נגע בחוריו טהור ואינו טמא מטמא מושב מדרס (שבת פד.).

רבינו גרשום

אישתיק. רב תחליפא: בתר הכי אמר שמא האי כמלא מקדח גדול דקתני הכא דהוי סלע במקדח וחיסומו שנינו. באותו מקדח שנוקבין בו את החביות שהוא דק מלמטה ועב מלמעלה שאותו עב סותם את הנקב והיינו וחיסומו והיינו כמלא מקדח נכנס ויוצא ותפשוט מיהא דבעיא דרבי אושעיא ואותו כמלא מקדח דב"ש דגולגלת דזוטר הוי מכסלע. וב"ה אמרי כדי שינטל מן החי היינו כסלע

כמלא נקב של עול אישתיק וא"ל [יא] רב חסדא שמא מקדח וחיסומו שנינו [יב] וא"ל רב תחליפא לא תימא שמא אלא ודאי מקדח וחיסומו [ג] צריך להתלות עליה בחזקיה אבי עקש [ד] דתנן זו עדות העיד חזקיה אבי עקש לפני רבן גמליאל ביבנה שאמר משום רבן גמליאל הזקן כל [א] שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחורים [ב] לחליקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו כלי חרס בתוכו תלה רחמנא אית ליה תוך איטמי ליה לית ליה תוך לא איטמי ליה א"ר יצחק בר אבין הכי קאמר כל שאין לו תוך בכלי חרס כנגדו בכלי שטף אין לו אחורים [ג] לחליקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו למה לי למיתלייה בכלי חרס נימא כל שאין לו תוך בכלי שטף אין לו אחורים [ד] לחליקה הא קמ"ל דיש לו תוך הרי הוא ככלי חרס מה כלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו [ה] לא נטמא תוכו לא נטמא גבו אף כלי שטף נטמא תוכו נטמא גבו לא נטמא תוכו לא נטמא גבו בשלמא כלי חרס גלי ביה רחמנא תוכו אלא כלי שטף מי גלי ביה רחמנא תוכו [ו] אי בטומאה דאורייתא ה"נ הכא במאי עסקינן בטומאת משקין דרבנן [ז] דתנן [ח] כלי שנטמא אחוריו במשקין טמאין תוכו אגנו אזנו וידיו טהורין נטמא תוכו כולו טמא דמדאורייתא אין אוכל מטמא כלי ואין משקה מטמא כלי ורבנן הוא דגזור משום משקה זב וזבה הלכך שויוה רבנן בטומאה דכלי חרס ולא שויוה רבנן בטומאה דאורייתא דנפשיה עבדו [ט] רבנן היכירא כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים אי הכי אין לו תוך נמי ליעביד היכירא כיון דעבדו היכירא ביש לו תוך [י] ידיע דאין לו תוך דרבנן ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבולי טומאה הוא דומיא [יא] דשק בעינן [יב] מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן בהנך דחזו למדרסות אי הכי [יג] חרס נמי [יד] אין מדרס בכלי חרס רב פפא אמר מקדח גדול שנינו מכלל דמקדח סתם זוטרא [טו] נמי מכסלע הניחא לרבי מאיר [טז] אלא לרבנן מאי איכא למימר [יז] דתנן באיזה מקדח אמרו בקטן של רופאים דברי רבי מאיר וחכ"א בגדול של לשכה [יח] ולרבי מאיר מי ניחא הוה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ואנן דתנן תנן דלא תנן לא תנן אמר רב נחמן סלע נירונית שנינו [יט] כמקדח גדול סלע סתם [כ] זוטרא ממקדח סתם: **מתני'** [כא] יהרים של עין שניקב שנפגם שנסדק [כב] יהרי בעינו דק תבלול חלזון נחש [כג] (עצב) איזהו תבלול לבן הפוסק בסירא ונכנס בשחור [כד] שחור נכנס בלבן אינו מום [כה]: **גמ'** מאי

א) מיי' פי"ג מהלכות כלים הלכה ד:
יא ב מיי' פכ"ט שם הלכה ג:
יב ג מיי' פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ג [ופי"ג מהל' כלים הל' ד]:
יג ד מיי' פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הל' ג ב:
יד ה מיי' פ"ג מהלכות כלים הלכה ג:
טו ו מיי' פ"ג מהלכות כלים הלכה ח ופי"ח הלכה ג:
טז ז מיי' פ"ז מהלכות מיאה המקדש הל' ד טור י"ד סי' שט:
יז ח מיי' שם הלכה ה:

שיטה מקובצת

א) תיבת רב חסדא נמחק: **ב)** שנינו א"ל ומתיבת רב תחליפא עד עליה בס"א אינו: **ג)** וחיסומו וצריך אתה להתלות: **ד)** אחורים לחלוקה: **ה)** לחלוקה נטמא: **ו)** לחלוקה הא: **ז)** תי' לא נמחק נטמא גבו לא נטמא תוכו אף [בכלי שטף נטמא תוכו נטמא] גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו תיבת לא נמחק: **ח)** עבדו ביה רבנן: **ט)** תוך מידע ידיע: **י)** הכי כלי חרס: **יא)** תיב' נמי נמחק: **יב)** לר"מ דאמר בקטן של רופאים שנינו אלא לרבנן דאמרי בגדול של לשכה שנינו מאי: **יג)** לשכה ס"א הא ניחא לר"מ אלא לרבנן מאי איכא למימר ואפי' לר"מ כו': **יד)** שנינו סלע נירונית הוי כמקדח: **טו)** סתם זוטר אפי' ממקדח: **טז)** ריס של: **יז)** מום שאין מום בלובן: **יח)** הנקב ומרחיבו כדי שיכנס מקדח ויצא בריוח: **יט)** היה שם תלמיד: **כ)** נטמא תוכו נטמא גבו: **כא)** אחורים לחלוקה ולקמן: **כב)** אוגנו היינו שפתו: **כג)** לאחוריו לאחוז בו הס"ה: **כד)** וזובו ומימי רגליו דהוי אב הטומאה ומטמאים כלי: **כה)** במשקין כטומאה דכלי והד"א: **כו)** משקה זב וזבה דהא אפי' כו' וזבה באחוריו לא כו': **כז)** משתעי קרא דאיזהו: **כח)** ועוד דאמרת לעיל אי כו' ה"נ דלא אצטריך: **כט)** חרס ודנשבר אם: **ל)** גדול הוא דהוי: **לא)** לה טומאה מגלגולת הס"ד: **לב)** כסלע סתם דקאמרי: **לג)** מפרש בגמרא מאי: **לד)** מיושב ומתרצינן ליה: **לה)** דלא יקבל טומאה: **לו)** טומאה ולא עדיפא מגב דאין לומר: **לז)** עסקינן דאפי' יש בו יד כדאמר בפ' אמר ר' עקיבא מי לא עסקינן דיחדינהו: **לח)** דיד לתנור:

רבינו גרשום (המשך)

מדאורייתא הלכך כיון דאיטמו במשקין דרבנן האי כלי שטף שוויוה רבנן כטומאה דכלי חרס דיש לו חלוקה ולא שוויוה כטומאה דאורייתא כלומר דאין לו חלוקה לכלי שטף מן התורה בין יש לו תוך בין אין לו תוך ולהכי שוויוה רבנן ככלי חרס דנטמא גבו לא ניטמא תוכו משום היכירא כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים: אי הכי אין לו תוך. לכלי שטף ליעביד ביה היכירא שום חלוק כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים. לא צריך דכיון דעבדו היכירא חלוקה ביש לו תוך בטומאה דרבנן מידע ידעי דכי אין לו תוך ונטמא במשקין דרבנן דאין שורפין עליו תרומה וקדשים דהשתא כי יש לו תוך אין שורפין כ"ש בשאין לו תוך: ואי אין לו תוך בכלי שטף מדאורייתא בר קיבולי טומאה הוא בתמיהא כדקאמר בטומאה דאורייתא הכי נמי: והא דומיא דשק בעינן. והא כיון דאין לו תוך אינו מטלטל מלא וריקן. בהנך כלי שטף דחזו למדרסות לישיבה מקבל טומאה דאורייתא דאע"ג דלית בהו תוך כדאמרינן במסכת שבת בפ' אמר ר' עקיבא כגון דיחדינהו לאשתו נדה: אי הכי כלי חרש נמי. כי אין לו תוך אמאי אינו מטמא לדעתיה דר' יצחק בר אבין וקאמר משום דאין מדרס בכלי חרש מפרש

א) [ל"ל דתניא], **ב)** ברכות נב. מגיגה כב: נדה ז: כלים פכ"ה מ"ו, **ג)** שבת פג: קנג: מגיגה טו: [נמצאת לו:], **ד)** שבת פד., **ה)** תוספות פ"ב מ"ג, **ו)** [ועיינ כ"מ במשנה שבמשניות ופר' הרב וכן בהרא"ש], **ז)** בס"ת: תולין, **ח)** [בס"ב [מכלתא דזכים פרשתא ג] וכ"כ רש"י שבת פג. בשם ס"ב וכ"כ רש"י בחומש פ' מצורע טו פי"ב וכן ברש"י ביצה לב. ד"ה ווומאתו], **ט)** [ל"ל ועיינא], **י)** ל"ק, **כ)** רפ"ו דכלים, **ל)** ל"ל של תנור, **מ)** נ"א במסקנא לא גרסינן כו' ל"ק, **נ)** [וע"ע תוס' שבת טז. ד"ה ה"ג ותוס' חולין כד: ד"ה וגמ'],

הגהות הב"ח

(א) במשנה בשחור ונכנס בלבן אינו מום שאין מומין בלבן: **(ב)** רש"י ד"ה אין לו וכו' אלא אם טמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו: **(ג)** ד"ה הלך וכו' במשקין כטומאה דלכי חרס כל"ל והל"ש: **(ד)** ד"ה ולא שויוה וכו' משום משקה זב וזבה דהא אפי' נגעו: **(ה)** ד"ה רב פפא הד"ש עם ד"ה דמקדח וכו' גדול הוא דהוי: **(ו)** ד"ה שחור וכו' אם חוט של שחור יוצא מן השחור שבעין ופוסק:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה אין מדרס בכלי חרס שישבר. וכ"כ רש"י עירובין קד ע"ב וע' שבת פד ע"א וע"ש:

לעזי רש"י

מנש"ו [אנש"א]. אוזן, ידית (של כלי).
טייל"א. קרום על העין שמצמצם את הראייה.
לימו"ן [לימ"ן]. מחלה בעין.
מיי"ל [מייל"א]. כתם בעין.
פרוגיל"א. אישון (של עין).

מוסף רש"י

כלי שנטמא אחוריו. כלי עץ או של מתכת קאמר, שמטמאין מגגן (חגיגה כב:) בכלי שטף קאמר, דאינו כלי חרס אין מטמאין מגגן אפילו בטומאה דאורייתא (ברכות נב.). **במשקין.** אין לך משקה שאינו רשאי לעשות לטומאה, שאף אם נגע בשני עשאוהו מכמיס תחילה (שם). **אחוריו טמאין.** אע"פ שאין אדם וכלים מקבלין טומאה מן התורה אלא מאב הטומאה, גזרו חכמים שיהו משקין מטמאין כלים מפני שמצינו משקה שהוא אב הטומאה לטמא אדם וכלים מן התורה, כגון זובו של זב וזרעו ומימי רגליו, גזרו על כל המשקין טמאין שיטמאו כלים (שם, ובע"ז חגיגה כב:) הלכך סופיל וטומאה זו מדברי סופרים אחוריו טמאים, ואם תשמישן שבו טהורים, דעבדו רבנן היכר להודיע שטומאה זו מדבריהם ולא יסרפו עליה תרומה וקדשים, כך היא מפורשת במסכת נדה פ"ק (חגיגה שם וכנע"ז ברכות נב:). **אגנו.** שפתו הכפולה לגד חוץ ולאוי לתשמיש (שם ושם). **אזנו.** כגון אוזן החבית (שם ושם). **וידיו.** כלי שיש לו יד כמו מחבת (שם ושם). **נטמא תוכו.** אפילו בטומאה דרבנן, כולו טמא (חגיגה שם). **אין מדרס בכלי חרס.** אפילו יסב עליו הזב ולא נגע בחוריו טהור ואינו טמא מטמא מושב מדרס (שבת פד.).

רבינו גרשום

אישתיק. רב תחליפא: בתר הכי אמר שמא האי כמלא מקדח גדול דקתני הכא דהוי סלע במקדח וחיסומו שנינו. באותו מקדח שנוקבין בו את החביות שהוא דק מלמטה ועב מלמעלה שאותו עב סותם את הנקב והיינו וחיסומו והיינו כמלא מקדח נכנס ויוצא ותפשוט מיהא דבעיא דרבי אושעיא ואותו כמלא מקדח דב"ש דגולגלת דזוטר הוי מכסלע. וב"ה אמרי כדי שינטל מן החי היינו כסלע

והכי איכא ביניייהו: אמר לו רב תחליפא. יפה תירצתה וצריך אתה להתלות עליה על תירוץ זה כמו שאנו סומכין על עדותו של חזקיה אבי עקש. כלומר שמה שאמרת הוא עיקר כאותו עדות של חזקיה: כל שאין לו תוך בכלי חרס. שאין לו בית קיבול אין לו אחורים לחליקה. כלומר שאין חלוק עליונו מתחתונו: אלא כשנטמא תוכו נטמא גבו. כלומר כשנטמא צד אחד נטמא צד השני: כלי חרס כי אין לו תוך אמאי מטמא כלל בתוכו תלה רחמנא טומאה כדכתיב וכלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו וגו' לית ליה תוך לא איטמי כלל: כנגדו בכלי שטף. בשאין לו תוך אין לו אחורים לחליקה: כלי שטף היינו כלי מתכות או של עץ שיש לו טהרה כדכתיב ומורק ושוטף במים: והיכי מצית אמרת דהא קמ"ל דיש לו תוך הרי הוא ככלי חרס וכו': בשלמא כלי חרס גלי ביה תוכו דבתוכו תלה רחמנא דאי איטמי תוכו נטמא כולו ואי לא נטמא תוכו אלא גבו לא נטמא תוכו אלא כלי שטף דלא גלי ביה תוכו לית ליה חלוקה: אי בטומאה דאורייתא. כגון זב ומת הכי נמי דלית ליה חלוקה: הכא במאי עסקינן בטומאת משקין דרבנן וכדתנן כלי שטף שניטמאו אחוריו. שוליו: ורבנן הוא דגזור. דמשקין הבאין מחמת שרץ דמטמי גזירה משום משקה זב דהוי

צריך אתה להתלות בחזקיה שהוא אבי עקש. פירוש לריך אתה לטרוח כדי לישב הדבר שאין לשבשה מכח קושיא כי ברור לי שכך אמר שמואל כמו עדות חזקיה אבי עקש שלא היה לשון דבריו מיושב [ה] ומתרץ ליה בסמוך: **כנגדו** בכלי שטף כו'. בכלי עץ וטפל לשון זה דכתיב בהו [וכל] כלי עץ ישטף במים כדפירש בקונטרס ומצינו למימר נמי דכלי מתכות כמו כן מיקרו כלי שטף משום דכתיב בהו ומורק ושוטף במים והא דפריך לקמן ואין לו תוך בכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה היא דומיא דשק בעינן דמיקרו כלי שטף מדלא נקט כלי מתכות: **אין** לו אחורים לחליקה נטמא. תוך קרי אותו לד שרגילין להשתמש בו: **הרי** הוא ככלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו. על כרחו לגמרא אחריש קאמר דלא נפקא מינה מידי למילתא אחריתי וקשה מכאן לגירסת רבינו שמואל דשבת (דף טז.) דמשמע דכלי חרס אין מטמאין מגביהו כלל ובפס"ק דחולין (דף כד.) דאמרי' דאויר כלי חרס טמא [ו] (וגבו טהור) היינו דלא [ה] מקבל טומאה מגבו אבל מטמא אחרים מגבו דתניא בתורת כהנים מרובה מדת לגמרא ממדת ליטמא שמטמא אחרים מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו ועוד אמרי' בפרק המפלת (נדה דף כו.) דאכן היולא מן התנור טפח דחשיב יד להוליא טומאה [ז] דלא עדיפא מגב ואין לומר דעדיפא ואייתי אפי' להכניס דהתניא בתוספתא [ח] דאין טומאה לכלי חרס אלא מאחוריו ובהיסטו ועוד דדרשינן הא יש למיד פתל עליו טהור ומי לא עסקינן [ט] דיחדיהו לאשתו נדה ואע"ג דבריש סוגיא דהעור והרוטב (חולין דף קיח.) משמע דסבר הש"ס דיד [ח] [י] כל תנור להכניס ולהוליא ועדיף מגבו [מ] במסקנא לרבינו לעומר הכי [נ]: **בהנך** דחזו למדרסות. אבל שאר פשוטי כלי עץ דטהורי ודינם פירשתי בפ' המוכר את הבית (ב"מ סו.) ובפ' בכל מערבין (עירובין דף לא.): **וסימנך**

מטמא כלי ורבנן הוא דגזור משום משקה זב וזבה הלכך שויוה רבנן כטומאה דכלי חרס ולא שויוה רבנן כטומאה דאורייתא דנפשיה עבדו [ט] רבנן היכירא כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים אי הכי אין לו תוך נמי ליעביד היכירא כיון דעבדו היכירא ביש לו תוך [י] ידיע דאין לו תוך דרבנן ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבולי טומאה הוא דומיא [יא] דשק בעינן [יב] מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן בהנך דחזו למדרסות אי הכי [יג] חרס נמי [יד] אין מדרס בכלי חרס רב פפא אמר מקדח גדול שנינו מכלל דמקדח סתם זוטרא [טו] נמי מכסלע הניחא לרבי מאיר [טז] אלא לרבנן מאי איכא למימר [יז] דתנן באיזה מקדח אמרו בקטן של רופאים דברי רבי מאיר וחכ"א בגדול של לשכה [יח] ולרבי מאיר מי ניחא הוה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ואנן דתנן תנן דלא תנן לא תנן אמר רב נחמן סלע נירונית שנינו [יט] כמקדח גדול סלע סתם [כ] זוטרא ממקדח סתם: מתני' [כא] יהרים של עין שניקב שנפגם שנסדק [כב] יהרי בעינו דק תבלול חלזון נחש [כג] (עצב) איזהו תבלול לבן הפוסק בסירא ונכנס בשחור [כד] שחור נכנס בלבן אינו מום [כה]: גמ' מאי

דמדאורייתא אין אוכלין ומשקין מטמאין כלי. בפ"ק דפסחים (דף יח.): **משום משקה דזב וזבה.** כגון רוקו וזובו [כז] דהוי אב הטומאה ומטמא כלי מדאורייתא אפי' אדם דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': **הלך שויוה רבנן.** לכלי שטף הנטמא במשקין (ג) [כח]: **דכלי חרס.** דאורייתא דאם נטמא גבו לא נטמא תוכו: **ולא שויוה רבנן בטומאה דאורייתא דנפשיה.** דכלי שטף משום דעבדו רבנן היכירא להקל בטומאת משקין כי היכי דלא נגרוף עליה תרומה וקדשים אלא (ו). ומי קשיא אמאי לא גזור בכלי חרס טומאת משקין לאחוריו תריץ משום דהתם ליכא למיגזר משום משקה (ד) [ח] דהא אפי' נגעו משקה זב וזבה מאחוריו לא מקבלי טומאה אלא מתוכו ומי משום דכתיב [שם] וכלי חרס אשר יגע בו הזב וגו' ההוא מפורש (ט) (במסכת נדה) (דף מב) דבהסיט מישתעי [כז] דאיזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסט: **ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא כר קבולי טומאה הוא.** דאינטריך רבנן למיגזר בהו משקין ועוד [כח] דאמרן לעיל אי בטומאה דאורייתא ה"נ לא אינטריך לאשמועינן דאין לו אחוריים לחליקה: **דומיא דשק בעינן.** דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק אשר יעשה מלאכה בהם כלי עץ לשק: **מלא וריקן.** דיש לו בית קיבול: **בהנך דחזו למדרסות.** כגון כסא וספסל דמקבלי טומאה ע"י מדרסם: **א"ה כלי חרס נמי.** נגזור טומאה באין לו תוך בהנך דחזו למדרסות: (כט) **אין מדרס בכלי חרס.** [כט] שיסבר אם אדם יושב עליו: **רב פפא אמר.** הא דאמרת [לז:] עשית ב"ש וב"ה אחד לאו פירכא היא (ל): **דמקדח גדול שנינו.** במשנה דמאור העשוי בידי אדם דמקדח גדול (לא) דהוי כסלע נירונית אבל מקדח סתם בציר מסלע וב"ש במקדח סתם קאמרי: **באיזה מקדח אמרו.** ב"ש בגולגולת כמלא מקדח קטן של רופאים שקודרין בו את הראש לתקן את המכה: **הניחא לר"מ דו' ותו אפי' לר"מ מי ניחא.** אם כן דשיעורא דב"ש זוטר הוה ליה מקולי ב"ש דתנן: **סלע נירונית שנינו.** דהוי כמקדח גדול אבל כסלע (לב) דקאמרי ב"ה זוטר אפי' ממקדח קטן של רופאים הלכך אפי' לר"מ שיעורא דב"ש נפיש: **מתני' ריש של עין.** מפרש בגמ' [ע"ב]: **הרי בעינו דק.** כלומר הרי שיש בעינו דק טייל"ל: **אבנו.** מפרש (לג) מאי היא: **תלוש.** חולי היא שקורין לימו"ן: **נחש.** מפרש בגמרא [שם]: **ועלגי** (לד). מיי"ל: **לבן הפוסק בסירא.** סירא היינו שורה שבעין סביב לשחור. שחור הוא שקורין פרוגיל"א שמשם מראית העין באה. ואם חוט של לבן יוצא מן הלבן ופוסק אותה שורה ונכנס בשחור הוי מוס: **שחור ונכנס בלבן.** אם חוט (ו) השחור יוצא מן השחור ופוסק בסירא ונכנס בלבן: **אינו מוס.** שאין מומין בלבן שהלבן אין קרוי עין אלא השחור תורא

א) מיי' פי"ג מהלכות כלים הלכה ד:
יא ב מיי' פכ"ט שם הלכה ג:
יב ג מיי' פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ג [ופי"ג מהל' כלים הל' ד]:
יג ד מיי' פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הל' ג ב:
יד ה מיי' פ"ג מהלכות כלים הלכה ג:
טו ו מיי' פ"ג מהלכות כלים הלכה ח ופי"ח הלכה ג:
טז ז מיי' פ"ז מהלכות מיאה המקדש הל' ד טור י"ד סי' שט:
יז ח מיי' שם הלכה ה:

שיטה מקובצת (המשך)

א) תיבת רב חסדא נמחק: **ב)** שנינו א"ל ומתיבת רב תחליפא עד עליה בס"א אינו: **ג)** וחיסומו וצריך אתה להתלות: **ד)** אחורים לחלוקה: **ה)** לחלוקה נטמא: **ו)** לחלוקה הא: **ז)** תי' לא נמחק נטמא גבו לא נטמא תוכו אף [בכלי שטף נטמא תוכו נטמא] גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו תיבת לא נמחק: **ח)** עבדו ביה רבנן: **ט)** תוך מידע ידיע: **י)** הכי כלי חרס: **יא)** תיב' נמי נמחק: **יב)** לר"מ דאמר בקטן של רופאים שנינו אלא לרבנן דאמרי בגדול של לשכה שנינו מאי: **יג)** לשכה ס"א הא ניחא לר"מ אלא לרבנן מאי איכא למימר ואפי' לר"מ כו': **יד)** שנינו סלע נירונית הוי כמקדח: **טו)** סתם זוטר אפי' ממקדח: **טז)** ריס של: **יז)** מום שאין מום בלובן: **יח)** הנקב ומרחיבו כדי שיכנס מקדח ויצא בריוח: **יט)** היה שם תלמיד: **כ)** נטמא תוכו נטמא גבו: **כא)** אחורים לחלוקה ולקמן: **כב)** אוגנו היינו שפתו: **כג)** לאחוריו לאחוז בו הס"ה: **כד)** וזובו ומימי רגליו דהוי אב הטומאה ומטמאים כלי: **כה)** במשקין כטומאה דכלי והד"א: **כו)** משקה זב וזבה דהא אפי' כו' וזבה באחוריו לא כו': **כז)** משתעי קרא דאיזהו: **כח)** ועוד דאמרת לעיל אי כו' ה"נ דלא אצטריך: **כט)** חרס ודנשבר אם: **ל)** גדול הוא דהוי: **לא)** לה טומאה מגלגולת הס"ד: **לב)** כסלע סתם דקאמרי: **לג)** מפרש בגמרא מאי: **לד)** מיושב ומתרצינן ליה: **לה)** דלא יקבל טומאה: **לו)** טומאה ולא עדיפא מגב דאין לומר: **לז)** עסקינן דאפי' יש בו יד כדאמר בפ' אמר ר' עקיבא מי לא עסקינן דיחדינהו: **לח)** דיד לתנור:

מסורת הש"ס

ג) [ל"ל דתניא], **ד)** ברכות נב. מגיגה כב: נדה ז: כלים פכ"ה מ"ו, **ה)** שבת פג: קנג: מגיגה טו: [נמצאת לו:], **ו)** שבת פד., **ז)** תוספות פ"ב מ"ג, **ח)** [ועיינ כ"מ במשנה שבמשניות ופר' הרב וכן בהרא"ש], **ט)** בס"ת: תולין, **י)** [בס"ב [מכלתא דזכים פרשתא ג] וכ"כ רש"י שבת פג. בשם ס"ב וכ"כ רש"י בחומש פ' מצורע טו פי"ב וכן ברש"י ביצה לב. ד"ה ווומאתו], **כ)** [ל"ל ועיינא], **ל)** ל"ק, **מ)** רפ"ו דכלים, **נ)** ל"ל של תנור, **ס)** נ"א במסקנא לא גרסינן כו' ל"ק, **ע)** [וע"ע תוס' שבת טז. ד"ה ה"ג ותוס' חולין כד: ד"ה וגמ'],

הגהות הב"ח

(ו) במשנה ב